

מפגש מס' 40

דף למנחה

יהושע י"ד - י"ח

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

פרק י"ד - פתיחה לנחלות, כלב בן יפונה מבקש ומקבל את חברון

פרק ט"ו - נחלת שבט יהודה

פרק ט"ז - נחלת שבט אפרים

פרק י"ז - נחלת שבט מנשה בתוך הארץ ותלונת בני יוסף

פרק י"ח - חלוקת נחלות שאר השבטים על פי הגורל ונחלת בנימין

לימוד מעמיק

אתגרי ההתנחלות

הקדמה

חטיבת הפרקים שלנו, פרקים י"ד-י"ח, היא חלק מהיחידה הגדולה ביותר בספר יהושע, העוסקת בהתנחלות השבטים בארץ ובכיבושי הנחלות. חלקים גדולים מהפרקים מתארים את שטחי הנחלות ושמות המקומות שהשבטים עלו עליהם למלחמה ונכבשו או נותרו בשליטה נוכרית. בקריאה ראשונית נראית חטיבה זו משמיה למדי, אולם בחינה מעמיקה מגלה נקודות שונות מהן ניתן ללמוד על אופיין של מלחמות ישראל ועל תהליך הכיבוש.

נעיין בדברים דרך סיפורן הייחודי של מספר ערים בדרום הארץ: חברון, דביר, גזר וירושלים.

חברון ודביר

פרק ט"ו מתאר את נחלת שבט יהודה, גבולותיה והערים הכלולות בה. במהלך תיאור הנחלה בפרק, מפורט גם כיבוש הערים חברון ודביר ביזמתו של כלב בן יפונה:

וּלְכָל־בָּן וְפָנָה נָתַן חֶלֶק בְּתוֹךְ בְּנֵי יְהוּדָה אֵל פִּי ה' לַיהוֹשֻׁעַ אֶת קְרִית אַרְבַּע אֲבִי הָעֵנָק הִיא חֶבְרוֹן. וַיֵּשׁ מִשָּׁם כָּל־בָּן אֶת שְׁלוֹשָׁה בְּנֵי הָעֵנָק אֶת שִׁשִּׁי וְאֶת אַחִימָן וְאֶת תַּלְמִי וְיִלְדֵי הָעֵנָק. וַיַּעַל מִשָּׁם אֶל יִשְׁבִּי דָבָר וְשָׁם דָּבָר לַפְּנִים קְרִית סֶפֶר. וַיֹּאמֶר כָּל־בָּן אֲשֶׁר יָבֹא אֶת קְרִית סֶפֶר וּלְכַדָּה וְנִתְתִּי לוֹ אֶת עֶבְסָה בְּתִי לְאִשָּׁה. וַיִּלְכְּדָה עֲתַנְיָאֵל בֶּן קִנְזִי אֶחָי כָּל־בָּן וַיִּתֵּן לוֹ אֶת עֶבְסָה בְּתוֹ לְאִשָּׁה (פס' יג-יז).

כלב בן יפונה כובש את חברון, אשר הובטחה לו על ידי יהושע בפרק י"ד, ומנצח בקלות את שלושת בני הענק היושבים בה. אבל כשהוא מגיע לעיר דביר הוא מבקש עזרה בכיבושה ומבטיח פרס תמורת כיבוש העיר: הכובש יקבל את עכסה בתו לאישה. אחיו עתניאל מקבל על עצמו את המשימה וכובש את העיר דביר.

על פי המתואר בפרק שלנו, חברון ודביר נכבשות על ידי האחים כלב ועתניאל. אלא שיש כאן בעיה. אם נחזור אחורה לפרק י', לתיאור מלחמת חמשת המלכים, נראה שחברון ודביר מופיעות גם שם:

וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מֵעֵגְלוֹנָה חֲבֵרוֹנָה וַיִּלְחֲמוּ עָלֶיהָ. וַיִּלְכְּדוּהָ וַיְכַוְּהָ לְפִי חָרֶב וְאֶת מִלְּכָהּ וְאֶת כָּל עַרְיָהּ וְאֶת כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ לֹא הִשְׁאִיר שְׂרִיד כְּכָל אֲשֶׁר עָשָׂה לְעֵגְלוֹן וַיַּחְרֶם אוֹתָהּ וְאֶת כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ. וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ דְּבַרְהָ וַיִּלָּחֶם עָלֶיהָ. וַיִּלְכְּדוּהָ וְאֶת מִלְּכָהּ וְאֶת כָּל עַרְיָהּ וַיְכַוְּהָ לְפִי חָרֶב וַיַּחְרִימוּ אֶת כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ לֹא הִשְׁאִיר שְׂרִיד כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְחֲבֵרוֹן כִּן עָשָׂה לְדְבַרְהָ וְלְמִלְכָהּ וְכֹאֲשֶׁר עָשָׂה לְלִבְנָה וְלְמִלְכָהּ (פס' לו'-לט).

בפסוקים אלה מתואר בבירור שיהושע הוא שכבש את דביר, ולא כלב או עתניאל. כיצד זה ייתכן? מי מהם כבש את דביר?

נדמה שאפשר להסביר זאת בעיון בתפקידו של יהושע במסעות הכיבוש. יהושע הוא המנהיג הצבאי של העם, המצביא, שמוביל את העם לכיבוש נחלותיו. בפרק א' נאמר ליהושע באופן ברור שזהו תפקידו:

חִזַּק וְאֲמַץ כִּי אֲתָה תִּנְחִיל אֶת הָעָם הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבוֹתֶם לָתֵת לָהֶם (פס' ו')

וכך יהושע אכן עושה - ימיו של יהושע בארץ מלאים בכיבוש נחלות השייכות לשבטים אחרים ודאגה שבני ישראל יקבלו את חלקם. זוהי האחריות שלו לדאוג לכך, אבל הוא לא יכול להיות בכל מקום באותו זמן.

נראה שלאחר שכלב קיבל את ברכת יהושע לכבוש לעצמו את חברון וסביבתה, הוא מבצע את הכיבושים באזור באופן עצמאי. אך מכיוון שמדובר במעשה בברכת יהושע ובהנחייתו כמצביא, הכיבוש נקרא על שמו. יהושע אחראי על הכיבוש מלמעלה, אבל כשיוזמים לפרטים הקטנים אפשר לספר את סיפור הכיבוש המדויק הזה, לפיו יהושע עצמו לא כבש את העיר באופן אקטיבי, אלא דווקא עתניאל בשמו של כלב (להרחבה בנושא זה ראו [מאמרו של ד"ר נריה קליין](#)).

משמעות האמירה הזאת היא שלמעשה מלחמתו של יהושע לאחר מלחמת חמשת המלכים היא מלחמה שיש בה מקום רב ליוזמה אישית ומנהיגות נפרדת. בזמן שיהושע עסוק בקרבות שלו, אולי במרדף אחרי חמשת המלכים עצמם, הוא מאפשר לכלב ללכת עם היוזמה שלו ולכבוש את חברון המובטחת לו. יהושע מנצל את היוזמה האישית של כלב ומעודד אותה, מעניק לו את סמכותו לכבוש את חברון ושולח אותו כנציג. (ראו [פוסט מאת הרב ד"ר יואל בן-טון](#))

שאלה למחשבה

מה מרוויח יהושע מכך שהוא מאפשר לכלב ללכת אחרי היוזמה שלו? מדוע שליחת כלב לכיבוש תהיה יעילה יותר?

ההסבר הזה יכול לפתור גם שאלה אחרת שעולה בפרק, והיא מדוע לא כבש כלב את דביר בעצמו. ניתן לומר שכלב מתרשם מהאצלת הסמכויות של יהושע ומחקה אותו: הוא מאציל סמכויות על מישהו אחר לכבוש את דביר ובכך ממשיך את הקו של יהושע בעידוד היוזמה האישית ופיזור סמכויות.

בנוסף לכך, נראה מן הפסוקים שיחד עם בתו של כלב קיבל עתניאל גם את נחלת העיר שכבש. כלב מזהה את הצורך בדבון פנימי לכיבוש הארץ: למרות שהעם נצטווה לכבוש ולנחול את הארץ, בסופו של דבר האנשים משקיעים דווקא בכיבוש המקומות השייכים להם. על ידי הבטחת בתו (והנחלה) למי שיכבוש את דביר, עודד כלב לקיחת אחריות ויוזמה בירושת הארץ. (ראו גם [פוסט מאת הרב ישראל רוזן](#))

גזר

בנוגע לחברון ודביר, יש לציין, כי תיאור המלחמות של יהושע בפרק י' וההקשר של סיפור הכיבוש של כלב, מקשים על ההבנה כי מדובר באותה המלחמה ממש. אפשרות נוספת שעולה לפתרון הצורך בכיבוש כפול, מתייחסת לזמן שעבר מאז מלחמות הכיבוש ועד ההתנחלות. מדברי כלב ליהושע בעלותו לרשת את חברון, ניכר כי עברו שבע שנים מאז נכנסו ישראל לארץ. 38 שנים עברו מאז חטא המרגלים ועד הכניסה לארץ, ועוד שבע שנים עד לדברי כלב בפסוק זה "זֶה אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מֵאָז דִּבֶּר ה' אֶת הַדְּבָר הַזֶּה אֶל מֹשֶׁה" (י"ד, י).

אם כן, ייתכן כי בזמן זה הספיקו כנענים לשוב ולהתיישב בערים הללו, ועתניאל וכלב נדרשו לגרשם בכוח. יתר על כן, אפשר שיש להבחין בין כיבוש העיר עצמה לצורך נחלה, לבין הפלת השלטון המקומי וכיבוש העם. במלחמות הכיבוש של יהושע, מדגיש הנביא את הניצחון הישראלי על המלכים עצמם, ובפרק י"ב מפרט בשיר את כל שלושים ואחד המלכים שנפלו מול יהושע. זאת, למרות שרבים מן הערים שברשימה, מתוארות בהמשך כמובלעות כנעניות שהשבטים לא הורישו מתוכם.

דוגמה פשוטה וייחודית להפרדה הזו ניתן לראות בעיר גזר.

לאחר מלחמת חמשת המלכים יהושע כובש את עריהם, בקרבות זהים למדי. כך נראה קרב טיפוסי במסע הכיבוש: "וַיַּעֲבֹד יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִמִּקְדָּה לְבָנָה וְיֹלָחֵם עִם לְבָנָה. וַיִּהְיֶה ה' גַּם אִתָּהּ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְאֶת מַלְכָּהּ וַיִּכֶּה לְפִי חָרֵב וְאֶת כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ לֹא הִשְׁאִיר בָּהּ שְׂרִיד וַיַּעַשׂ לְמַלְכָּהּ כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְמֶלֶךְ יִרְיָחוֹ (י', כט-ל). כלומר, יהושע מגיע לעיר, נלחם איתה, כובש אותה והורג את תושביה ואת מלכה.

עד שמגיעה גזר: "אֲזַי עָלָה הָרֶם מֶלֶךְ גִּזְרַי לְעֹזֵר אֶת לְכִישׁ וַיַּבְהִי יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת עִמּוֹ עַד בְּלִהֵי הַשְּׂאִיר לוֹ שְׂרִיד" (י', לג). ניתן לשים לב שיהושע לא מגיע אל העיר גזר, אלא מלך גזר הוא שמגיע אליו יחד עם צבאו, בניסיון לעזור למלך לכישי. יהושע מכניע את מלך גזר וצבאו ומוציא אותו להורג; ואכן, שמו של מלך גזר יופיע אחר כך בפרק י"ב ברשימת שלושים ואחד המלכים שיהושע הרג: "מֶלֶךְ גִּזְרַי אֶחָד" (פס' יב). אמנם בהמשך מסע הכיבוש יהושע לא מגיע אל גזר עצמה ולא כובש אותה, וכך גם לא אף אחד אחר.

כשיהושע מחלק את האזור הזה לשבטי בני יוסף הוא נופל בחלקו של אפרים, כפי שאפשר לראות בתיאור גבול הנחלה: "וַיִּרְדּוּ יָמָה אֶל גְּבוּל הַיַּפְלָטִי עַד גְּבוּל בֵּית חוֹרֵן תַּחְתּוֹן וְעַד גִּזְרַי וְהָיוּ תְּצַאֲתָיו יָמָה" (ט"ז, ג) במהלך הפרק שבת אפרים כובש את הנחלה שלו, חוץ מעיר אחת: "וְלֹא הוֹרִישׁוּ אֶת הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בְּגִזְרַי וַיֵּשֶׁב הַכְּנַעֲנִי בְּקֶרֶב אֲפְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיְהִי לָמָס עֲבָד" (ט"ז, י).

אכן, נראה מכאן שלמרות הפלת המלכות והשלטון העצמאי של העיר, נותרת בעיר אוכלוסייה שיש לטפל בה על מנת להנחיל אותה לשבטי ישראל. מתוך כך, נראה שעיקר מלחמות יהושע עד פרק י"ב מתייחסות להפלת מלכויות ארץ כנען, וטיפול בהתנגדות השלטונית בארץ. ואילו את ההשתלטות הספציפית על הערים נדרשים העם לעשות בעצמם אחרי כן. (ראו בפוסט מאת אביעד שלמה מוריה)

שאלה למחשבה

הבחנו כאן בין תהליך הכיבוש לתהליך ההתנחלות. בשלב הראשון מתגבר יהושע על ההתנגדות הפוליטית והמאורגנת של מלכי הארץ; ובשלב השני, נדרשים העם לנצל את ההצלחה כדי לממש את ירושתם למעשה בכל הערים שכבשו. חשבו על משמעות הרעיון גם בנוגע לאתגרים נוספים - האם ניתן לחלק את האתגר לכיבוש לעומת 'התנחלות'? מה המאפיינים של כל אחד מחלקי התהליך?

גזר נשאר מובלעת כנענית בתוך השטח של שבט אפרים. אמנם תושביה מעלים מס עובד, אבל הם עדיין שם ובני אפרים לא מצליחים לסלק אותם, או שמה - אינם נלהבים לעשות זאת. אל מול ההתלהבות שראינו אצל כלב ועתניאל לזכות בעריהם, ייתכן ועצלנותם של אפרים (כמו גם של שבטים אחרים מול המובלעות הכנעניות שלהם) נובעת מהיות גזר עיר גבול בין נחלות, ועל כן ישנה פחות מוטיבציה לרשת וליישב אותה.

מעניין לציין שגזר נשאר מובלעת כנענית בתוך השבטים במשך שנים רבות, למעשה עד ימיו של שלמה המלך, ומשימתם של ישראל נעשית דווקא בידי מלך נכרי - בזמן שלטונו של שלמה נכבשת גזר על ידי חותנו, פרעה מלך מצרים, הכובש אותה ומשמיד אותה ואת תושביה כמתנת נישואין לבתו: "פְּרַעֲהוּ מֶלֶךְ מִצְרַיִם עָלָה וַיִּלְכְּדֵם אֶת גִּזְרֵם וַיִּשְׁרְפֵהוּ בְּאֵשׁ וְאֶת הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּעִיר הַרְגֵם וַיִּתְּנֵהוּ שְׁלָחִים לְבֵתוֹ אֲשֶׁת שְׁלֹמֹה" (מלכים א' ט', טז). רק אז מפסיקה גזר להיות מובלעת כנענית והופכת לחלק מנחלתו של עם ישראל.

יבוס / ירושלים

כמו שבט אפרים בגזר, גם שבט יהודה נכשל זמן רב בהורשת אחת מערי: "וְאֶת הַיְבוּסִי יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לֹא יָכְלוּ בְנֵי יְהוּדָה לְהוֹרִישָׁם וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת בְּנֵי יְהוּדָה בִּירוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (יהושע ט"ו, סג). אלא שגם ירושלים מופיעה כבר במלחמת חמשת המלכים, ולא סתם. אדוניצדק מלך ירושלים הוא היוזם והמארגן של ברית חמשת המלכים. בסיום המלחמה תופס יהושע את מלך ירושלים עם שאר מלכי הקואליציה ומוציא אותם להורג, מה שמקנה להם מקום ברשימת שלושים ואחד המלכים שיהושע הרג, המופיעה בפרק י"ב. אמנם במסע הכיבוש שלאחר המלחמה, כאשר יהושע מגיע לערי הקואליציה ומכניע אותן, ירושלים איננה כלולה בערים הנכבשות.

האברבנאל מעלה הסבר אפשרי מדוע קשה לכבוש את ירושלים: "ועל דרך הפשט היה המבצר חזק מאד ולא יכלו לכבשה". כלומר, ירושלים מבוצרת מדי (וראו [מאמרו של הרב יצחק לוי](#) המסביר באופן דומה).

עם זאת, הפסוק שהבאנו לעיל דווקא אינו מתייחס לבעיה של כיבוש, אלא של הורשה: "וְאֶת הַיְבוּסִי יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לֹא יָכְלוּ בְנֵי יְהוּדָה לְהוֹרִישָׁם וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת בְּנֵי יְהוּדָה בִּירוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (פס' סג) בפסוק ישנו ביטוי משונה - "וישב היבוסים את בני יהודה בירושלים". נראה שאפשר ללמוד מכך שלבני שבט יהודה הייתה נוכחות כלשהי בתוך העיר, גם אם לא שליטה מלאה.

חלק מהפרשנים אכן הולכים לכיוון דומה. ראו את דברי רש"י בעניין:

רש"י ט"ו, סג:

ויבוסים זה לא על שם האומה הנה, אלא מגדל דוד ששהיה בירושלים ושמו יבוס, וגבני אותו מחזו מפלשתים היו, וכשכבשו בני יהודה את ירושלים לא הורישו את בני אותו מחזו.

לפי רש"י, יבוס הוא רק חלק מירושלים, והוא רק מובלעת יבוסית, אך שאר העיר נכבשה על ידי שבט יהודה. סביר להניח ששבט יהודה התיישב בחלקי העיר שכבש, כך שלמעשה נוצרת פה עיר מעורבת.

אולם סיפורה של ירושלים מורכב הרבה יותר. למרות הפסוק המתייחס לעיר במסגרת נחלת יהודה, בהופעתה המפורשת בפרקי הנחלות היא משויכת לנחלת שבט בנימין - בפרק י"ח מתוארת נחלת שבט בנימין, ובתוכה: "וְהַיְבוּסִי הִיא יְרוּשָׁלַם".

נראה כי ירושלים היא עיר גבול, הנמצאת בחיבור בין שני שבטים שונים ושייכת לשניהם. או לפחות, כך סובר האברבנאל: "וממה שאמר בנחלת בני בנימין (ס' י"א כ"ח) וצלע האלף והיבוסים היא ירושלים, יורה שהיתה ירושלים מנחלת בנימין ולזה נפל מחלוקת בין חז"ל (יומא י"ב ע"א) אם נתחלקה ירושלים אם לא? והאמת שהיה לשניהם חלק בה, כי היה רצועה יוצאה מחלקו של יהודה לחלקו של בנימין".

אוצר המדרשים מסכים עם פירוש זה ואף מוצא לו ביטוי במבנה של העיר: "אלא שהיתה ירושלים לפנים שתי עירות, אחת עליונה ואחת תחתונה, העליונה נפלה בגורל יהודה והתחתונה בגורל בנימין".

נדמה שגם ספר שופטים מאשר את הפירוש הזה. פרק א' של ספר שופטים מתאר את מסעות הכיבוש הראשונים, בראש ובראשונה מסעות הכיבוש של שבט יהודה, בשיתוף פעולה עם שבט שמעון. אחת מהערים הנכבשות במסע זה היא ירושלים: "וַיִּלְחְמוּ בְנֵי יְהוּדָה בִּירוּשָׁלַם וַיִּלְכְּדוּ אֹתָהּ וַיַּכּוּהָ לְפִי חָרֶב וְאֶת הָעִיר שָׁלְחוּ בְּאֵשׁ" (שופטים א', ח). אולם בהמשך הפרק מופיע הפסוק הבא: "וְאֶת הַיְבוּסִי יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם לֹא הוֹרִישׁוּ בְנֵי בְנִימִן וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת בְּנֵי בְנִימִן בִּירוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (שופטים א', כא). בקריאה ראשונית נראה שמדובר אכן בעיר גבול הנמצאת בנחלה של שני שבטים שונים ושייכת לשניהם במידה שווה. אפשר להסביר את הפער בספר שופטים בכך ששבט יהודה כובש את החלק שלו בעיר, ואילו שבט בנימין נכשל בכיבוש החלק שלו.

אולם, קריאה מדוקדקת יותר מערערת את הפרשנות הזאת: אמנם שבט יהודה מכים את העיר ושורפים אותה, אבל לפי ספר שופטים, ובניגוד למה שמתואר אצלנו בספר יהושע, הם לא מתגוררים בה. מי שכן מתגורר בה הם בני שבט בנימין, והם אלו שגרים בשכנות ליבוסים.

אם נתבונן היטב נראה את המבנה הזהה לחלוטין בין הפסוק המתאר את כיבוש ירושלים על ידי שבט יהודה אצלנו ביהושע (ט"ו, סג) לפסוק המתאר את הכיבוש של שבט בנימין בשופטים (א', כא):

<p>וְאֵת הַיְבוּסִי יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לֹא יָכְלוּ בְּנֵי יְהוּדָה לְהוֹרִישָׁם וַיֹּשְׁבֵי הַיְבוּסִי אֶת בְּנֵי יְהוּדָה בְּיְרוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה (יהושע ט"ו, סג)</p>	<p>וְאֵת הַיְבוּסִי יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לֹא הוֹרִישׁוּ בְּנֵי בְנִימִן וַיֹּשְׁבֵי הַיְבוּסִי אֶת בְּנֵי בְנִימִן בְּיְרוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה (שופטים א', כא)</p>
---	---

ההבדלים בין הפסוקים קטנים מאוד, כאשר ההבדל המרכזי הוא הפעולה: בני יהודה לא יכלו להוריש, ואילו בני בנימין לא הורישו. מה משמעות הבדל זה?

אולי הפסוקים הראשונים של ספר שופטים יכולים לספק הסבר לכך:

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׁאַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּה' לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָנוּ אֶל הַכְּנָעֲנִי בַתְּחִלָּה לְהִלָּחֵם בּוֹ. וַיֹּאמֶר ה' יְהוּדָה יַעֲלֶה הַנְּהַנְתִּיתָ אֶת הָאָרֶץ בְּיָדוֹ (פס' א-ב).

כלומר, מותו של יהושע מוביל את העם לחפש להם מנהיג צבאי אחר, ובמקום לבחור באדם יחיד ה' ממנה עבורם שבט שלם. שבט יהודה הופך להיות כולו המצביא, מוביל המלחמה, ובתפקידו הוא כובש שטחים עבור אחיו השבטים האחרים. בני יהודה מימשו את תפקידם כמובילי מלחמות הכיבוש לאחר מות יהושע וכבשו נחלות עבור בני השבטים האחרים. אבל כמו יהושע בזמנו, הם אינם יכולים להשלים בעצמם את כל התהליך. לכן, הם כובשים את החלק המרכזי של ירושלים ומשאירים את שלב ההורשה וההתנחלות לשבט בנימין, אשר לו העיר מיועדת לשימוש.

אלא שהם לא עושים דבר. לפי אוצר המדרשים בני בנימין אפילו לא מנסים לכבוש את ירושלים: "אבל ירושלים התחתונה שהיתה לבנימין לא אבו בני בנימין להורישם והיתה עומדת עד ימי דוד". נראה שפשט הפסוקים מחזק את ההבנה הזאת: אל מול הניסיונות של יהודה וחוסר היכולת שלהם לכבוש את העיר כולה, בולטת מאוד אי העשייה, והפסיביות, שבתיאור על שבט בנימין (ראו על כך עוד [במאמרו של נריה קליין](#)).

זווית אישית

אל מול המאמץ הלאומי המשותף של שבט יהודה, שהשתדלו אף לכבוש את העיר למען אחיהם משבט אחר, הגיבו שבט בנימין בעצלנות שכמעט והפכה את המאמץ של יהודה למיותר. פעמים רבות קורה שדווקא הניסיון לסייע לאחר בחסד, מעודד אותו להיכנס לפסיביות ולא להתאמץ למען השגת המטרה בעצמו. האם אתם מכירים דוגמאות לכך מחייכם? כיצד ניתן להתמודד עם האפקט הזה, הן כנותנים והן כמקבלים?

ירושלים נשארת בידי נכרים עד ימיו של דוד המלך. אז, נעשה כיבוש העיר על ידי דוד עצמו, לאחר שהומלך על כל ישראל, ולמען הממלכה כולה. מאוחר יותר, משלים דוד את ההשתלטות עליה לצורך השכנת השכינה עצמה, בקניית גורן ארונה היבוסים לשם בניית מזבח לה': "וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל אֲרֹנָה לֹא כִי־גָנוּ אֶקְנֶה מֵאֹתָךְ בְּמַחִיר וְלֹא אֶעֱלֶה לָהּ אֱלֹהֵי עֲלוֹת תָּנִים וַיִּקַּח דָּוִד אֶת הַגֵּרָן וְאֶת הַבְּקָר בְּכֶסֶף שְׁקָלִים חֲמִשִּׁים" (שמואל ב כ"ד, כד).

דווקא במקום זה, שנכבש שלא לצורך רווח אישי של האדם או השבט הכובש, אלא בשם כל ישראל ולמען ה', מתאפשרת מאוחר יותר השראת השכינה במקדש שבונה שלמה.

סיכום:

כיבוש ערי כנען דורש שיתוף פעולה ומאמץ מתמשך של כל העם. מעשיו של יהושע כמנהיג לאומי יכלו להביא את העם רק עד כדי כיבוש והכנעה של ההתנגדות הפוליטית הלאומית של הכנענים, אבל מימוש הכיבוש על ידי הורשה והתנחלות דורש את שיתוף הפעולה המלא של כל אחד מן השבטים ומאנשי העם. במצב זה, נתקלה המשימה בחיסרון המובנה של הציבור האנושי, שנוטה להתאמץ רק כאשר מדובר ברווח אישי. למרות הניסיון להאציל סמכויות ולשלוח כל שבט לנחול בשטחו, נותרו מספר ערי גבול שהשבטים לא התלהבו לטפל בהן. רק על ידי ביסוסה של ממלכה מאוחדת בימי דוד ושלמה, התאפשר לטפל גם בדרישות הלאומיות לנחלת הארץ, על ידי המלכות ובשם כל ישראל.

להרחבה

מאמרים מאת הרב יצחק לוי: ירושלים בתקופת הכיבוש וההתנחלות - א, ב, ג.

[מאמר מאת הרב ד"ר שוקי רייס: תיאורי ההתנחלות של יהודה ויוסף](#)

[שיעור מאת הרב מנשה וינר: כיבושה של ירושלים](#)

[שיעור מאת הרב תמיר כהן: כיבוש ונחלה](#)